

VÝZKUMNÉ A VÝUKOVÉ ÚČELY METODY DOTAZNÍKU PRO ŽÁKY 4. – 5. ROČNÍKU ZŠ

HELENA HEJLOVÁ

Abstrakt: *Příspěvek se zabývá tvorbou a vyhodnocováním nestandardizovaného dotazníku pro žáky na konci primární školy. Na příkladu uplatnění tří podob dotazníku zadávaných na katedře primární pedagogiky PedF UK v Praze v letech 2001, 2004 a 2006 zvažuje jejich využití nejen pro výzkumné záměry ale i pro didaktické účely.*

Klíčová slova: *Metoda dotazníku pro děti, význam kontextů výzkumu, didaktické využití dotazníku.*

Abstract: *Text deals with creation and evaluation of a nonstandardized questionnaire for children at the end of primary school. It shows three examples of the questionnaire realised by the Faculty of Education of Charles University in Prague in 2001, 2004 and 2006. It tries to appreciate its using not only for research, but also for education.*

Keywords: *Questionnaire for children, signification of a context of research, using of a questionnaire in education.*

Účelem příspěvku je otevřít otázku dotazování se dětí na 1.stupni základní školy, žáků převážně 4. a 5.ročníku. Metodou, která se nabízí pro mapování verbalizací názorů, pocitů a zkušeností dětí je metoda dotazníku. Problematika, která se s jeho tvorbou, zadáváním a vyhodnocováním spojuje, je problematika konstrukce takového kontextového rámce, v němž může být obsah otázek pochopen dětmi jako smysluplný, tedy zasahující skutečně jejich autentickou životní zkušenost nebo autentické porozumění pojmům. Neboli jak konstrukcí dotazníkových položek zajistíme sladění našeho myšlenkového konstruktů, v němž předpokládáme interpretovat dětské vidění světa (cíl výzkumu), s uvědomovaným tj.verbalizovaným vyjádřením dětí. Součástí tohoto problému je i zajištění motivovanosti respondentů k odpovědi. V neposlední řadě je tu ještě otázka etiky pedagogického výzkumu. Pokud děti záměrně uvedeme do určitého zkušenostního kontextu pro účely zjištění výzkumných dat, měli bychom alespoň nabídnout učitelům takové podoby dotazníku, které budou moci být využity také pro vzdělávání, pro rozhovory s dětmi na dané téma, aby s aktualizací jejich zkušeností mohlo být dále pracováno nebo aby své zkušenosti mohly popřípadě děti samy zpracovávat.

Pokusíme se z uvedených hledisek o metodologickou analýzu tří dotazníkových modelací a o pojednání jejich obtíží a přínosů. Byly uplatněny ve výzkumných šetřeních katedry primární pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy mezi dětmi 4. a 5.ročníků ZŠ (výjimečně i ze 3.ročníku) v roce 2001, 2004 a 2006.

Tematickým kontextem, v němž byly všechny tři podoby dotazníku uplatněny, byla pozice dítěte ve škole a společnosti. S tímto tématem souvisejí otázky zacílené na dětské vnímání těch situací, zejména ve školním prostředí, do kterých se běžně dostávají, a dále zacílené na to, jak děti rozumějí pojmům nebo situacím, o kterých předpokládáme, že jsou pro ně důležité.

Tvorba podob dotazníku byla vedena úvahou, že děti se pravdivěji vyjadřují, podaří-li se, aby se vžily do pro ně smysluplného nebo zajímavého kontextu, v němž se obsah našeho dotazu pro ně jeví zajímavým, důležitým nebo jinak přitažlivým, kdy pro ně i forma přemýšlení o odpovědi může být nějak přínosná a nemají tak pocit, že musí pouze odpovídat, jak je tomu v klasické podobě dotazníku. Chtěli jsme tím také zabránit, aby děti neodpovídaly, jak si myslí, že by mělo být odpovězeno. Dalším záměrem také bylo, aby snáze porozuměly otázce v pro ně známém nebo přitažlivém kontextu.

Při zhodnocení tří podob dotazníků byla prvním ze sledovaných hledisek jejich motivační síla nesená obsahem zadání na jedné straně a formou zadání na straně druhé. Incentivní základ pro rozvoj motivace odpovídat, a odpovídat pravdivě, spočíval v prvním dotazníku v simulaci rozhovoru prostřednictvím počítače (2001), v druhém byl založen kresleným příběhem (2004) a ve třetím byly položky podpořeny ilustrativními obrázky (2006). Ve všech případech byly odpovědi dětí funkční součástí dotazníkem navozené situace.

Dotazník první s pracovním označením „Vládce planety“.

Obsahem dotazníku, který byl zadán v roce 2001, bylo vyjádření o nejdůležitějších potřebách a přáních dětí. Měl podobu nedokončených výroků, které byly součástí pomyslného rozhovoru s vládcem jiné planety. V jeho úvodu bylo motivační otevření hrové tj. nereálné situace, která měla podnítit zájem dětí o obsah položek.

Zveme tě na rozhovor s vládcem vzdálené planety, kde žijí lidé a děti, jako jsi ty.

Představ si, že tento papír je počítač, kterým můžeš hovořit s vládcem planety velmi podobné Zemi, která je ve vzdálené galaxii. Tento vládce chce dát dětem své planety dar – dobře se o ně postarat, aby z nich vyrostli zdraví a dobří lidé. Ale neví, co děti skutečně potřebují, aby byly zdravé a šťastné. Proto si vybral tebe, abys mu **udělal/a seznam toho, co děti potřebují**.

Dále následovaly řádky, na které děti technikou volného psaní vypisovaly své nápady.

Prosím, piš na každý řádek ke každému okénku jen 1 věc.

Celek dotazníku byl koncipován jako pracovní list, v němž děti měly být postupně vedeny tak, aby nejprve volně vyjádřily to, co mají bezprostředně ve vědomí v souvislosti s tématem,...

Nyní **podtrhni to**, co v tvém seznamu děti **potřebují skutečně**, nepodtrhávej to, co je jen tvé přání (nebo přání tvých kamarádů). Ale teď už nic nedopisuj.

...dále aby provedly hierarchizaci s ohledem na to, co si myslí, že je důležité pro všechny děti, a následně mohly své první výběry doplnit.

Pokud si myslíš, že v tvém původním seznamu ještě chybí něco opravdu důležitého, připiš to teď na lístek vesmírnému poštovnímu holubovi na obrázku, tvůj dopatek doručí.

V další části dotazník sledoval ještě otázku, jak děti vnímají uspokojování uváděných potřeb a přání. Zadání pokračovalo ve stejné hrové dikci.

Vládce ze vzdálené planety velmi oceňuje tvoji pomoc. Rád by však ještě věděl, jak se daří tobě a dětem, které znáš. Navrhuje ti, abys do okének u svého seznamu, ale i ve zprávě u holuba, pokud ji posíláš, **přimaloval/a** buď úsměv u těch potřeb, o kterých si myslíš, že jsou dětem splněny dobře, nebo **smutnou pusou** u těch potřeb, o kterých si myslíš, že se na ně vůbec nebere ohled, nebo **rovnou pusou** u těch potřeb, které jsou dětem splněny někdy a jindy ne nebo jen tak napůl. (Pozn. bylo doplněno obrázky.)

Dotazník byl ukončen poděkováním a přáním, které nabídlo možnost položit ještě fakultativní kontrolní otázku, ověřující, co je pro děti skutečně to nejdůležitější.

Vádce vzdálené planety ti děkuje a přeje tobě a tvým kamarádům hodně radosti.

Pokud bys i ty chtěl/a vzkázat dětem na jeho planetě, můžeš to teď napsat nebo namalovat.....

Metodologické poznámky k dotazníku „Vládce planety“

Situace fiktivního rozhovoru měla motivační sílu pouze u dětí 4.ročníku, a to pouze tam, kde se nepracovalo s inovativními metodami typu metod programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení, výjimečně byla úspěšná u dětí z 5.ročníku spíše na venkovských školách. Ukázalo se, že děti by byly více motivovány situacemi reálného života. To potvrdila také vysoká účast na vyplnění poslední otázky, kterou jsme původně ani nechtěli vyhodnocovat, měla mít pouze kontrolní úlohu. V ní ale děti skutečně vyjádřily to, co považují za nejdůležitější jako přání všem dětem v pozitivní formě (aby ...) nebo v negativní formě (aby ne...). Respondenti se rozdělili na dvě skupiny, z nichž o jedné můžeme předpokládat, že byla skutečně motivována „hrou na něco“, a o druhé, že dotazník vyplnila více méně blahosklonně, zaujala je spíše forma dotazníku a jeho obtížnost a novost, než jeho motivační prostředí, které pro tuto skupinu bylo tak trochu navíc.

Forma dotazníku a postupné vedení respondentů k vyjadřování bylo účelné. Kontext simulace v dotazníku ale způsobil, že v hlavní části děti spíše vyjádřily, co dělá jejich život nyní příjemným, bohatým, nebo co by si přály, aby do něj patřilo. Přání lásky a dobré rodiny však přesto vystoupilo jako hlavní a bylo potvrzeno i přáním všem dětem v závěru dotazníku (tento výsledek byl ověřen v následujících letech dalšími výzkumnými sondami, využívajícími jiné postupy).

Zkušeností z tohoto dotazníku tedy je především potvrzení, že nabízený kontext, jinak též způsob položení dotazů, může významně modifikovat dětské uvažování, což je podstatné pro následné interpretace. Motivačně silnější je uvádění do kontextu, který je reálný nebo si jej respondenti dovedou představit a zajímá je. Ukazuje se, že pro tuto věkovou skupinu dětí (10 – 12 let) není problém „hra na něco“, ale toto „něco“ bude motivačně silnější, bude-li blízké situacím, které se reálně mohou stát. Při zachování podoby dotazníku by byla tedy v uvedeném případě lepší „hra“ simulace např. televizní reportáží, psaním novinového článku apod.

Podstatným zjištěním bylo, že i tak děti vyplňování vesměs zaujalo a bavilo. Důležitým motivem tu samozřejmě je i fakt, že se jedná o výzkum, že tedy o názory dětí má někdo zájem.

Dotazník druhý s pracovním názvem „Vládce planety“

Získaných poznatků jsme využili v roce 2004 při konstrukci dotazníku ve formě kresleného příběhu, který měly děti samy dokončit. Obsahově byl zacílen na dětské vzory, odkud je děti čerpají, co na nich obdivují. Měl opět jednotnou podobu pro chlapce i dívky. Příběhem s pohádkovými motivy provázela dětská postava s trochu delšími vlasy, v kšiltovce, v kalhotách a se školním batohem na zádech, která mohla být dívkou i chlapcem. Text byl rozčleněn na deset obrázků popisujících cestu ze školy, při které dojde k setkání s kouzelným předmětem – tajemnou skříní. Otevírá se a zve dítě do prostoru, ve kterém se může setkat s tím, koho obdivuje, a něco

s ním popřípadě i zažít. Průvodcem byla bílá kočička, jejíž úlohou v kresbách je zmírňovat případné nepříjemné pocity z neznáma nebo osamocení – skříň se otevírá černou plochou, kočička jde vždy napřed.

Komiks měl název „Příběh, který by se mi líbil“ a uváděla jej instrukce:

Aby se vám příběh skutečně líbil, dopište do obrázků, co byste skutečně napsali vy sami.

Předkládáme text příběhu, číslice označují pořadí obrázků:

1. Tak to jsem já. Jmenuji se (instrukce požadovala uvést jen křestní jméno, abychom rozpoznali chlapce a dívky) a chodím do ...třídy. 2. Jednou cestou ze školy mě déšť zahnal ke starému domu. 3. Aspoň na chvíli se schovám dovnitř. Podívejme, bydlí tu kočička. 4. Kočička mě zavedla ke staré skříni. 5. Ahoj, já jsem skříň splněných přání. 6. Buď vítán, kdo v dobrém přicházíš. Nejsem obyčejná skříň, kdo do mě vejde, dostane se do světa toho, koho nejvíc obdivuje. 6. Napiš na mé dveře, s kým by se ti chtělo setkat. 7. Na mou levou stranu dveří napiš jméno toho, komu se chceš podobat a odkud ho znáš. 8. A na pravou stranu, co se ti na něm nejvíc líbí a co by bylo prima také tak umět. 9. Jestli chceš, pojď na chvíli za kočičkou a prožij si své přání.

V závěru byla ještě ponechána možnost rozehrát příběh a zpracovat jej slovně nebo kresebně.

Napadlo vás, co byste dělali, kdyby se vám splnilo takovéto přání? Co byste řekli svému hrdinovi, nebo co byste udělali, kdybyste se sami vašim hrdinou stali? Řekněte to svému učiteli, nebo to napište, popřípadě i nakreslete, na druhou stranu papíru.

Metodologické poznámky k dotazníku „Příběh, který by se mi líbil

Obrázky v černobílé podobě umožňovaly dětem je vybarvovat, příběh se tím více mohl stát „jejich vlastním“. V tomto případě nehrály zápornou roli nereálné motivy, protože kreslená forma příběhu a pravděpodobně i spojení reálných a kouzelných situací byly v souladu s oblibou komiksů mezi dětmi i se současnou popularitou podobných vyprávění - knihy a filmy o Harry Potterovi a trilogie Pán prstenů. Obdobné motivy se také často vyskytují v literatuře pro děti – např. Letopisy Narnie od C.S.Lewise.

V dotazníku byly vlastně položeny pouze dvě otázky - kdo je tvým vzorem (obr.č.7) a proč (obr.č.8). V tomto ohledu byl výzkumný záměr naplněn – děti uváděly jména, většinou sportovců, herců, zpěváků, někdy i někoho z rodičů. Dokončení příběhu už bylo nad rámec výzkumného úkolu. Považovali jsme však za důležité nabídnout dětem možnost dokončit svou výpověď představou, kterou mohou prožít samy nebo se o ní podělit. Důvodem bylo dát prostor dokončit proces, který vyvolat pozornost dětí. Pokud někdo takovéto ukončení nepotřeboval, nebyl nucen, v opačném případě to mohl udělat sám, byla to svým způsobem soukromá záležitost, nebo se mohl vyjádřit do dotazníku.

Pro dotazníky podobného typu a obsahu však navrhujeme z hlediska kvality porozumění dětským odpovědím dokončení příběhu požadovat. A to z důvodu, že pro respondenty bylo obtížné napsat, proč někoho obdivují, naznačené závěry pak pomohly lépe porozumět, jak vzory fungují, resp.zda jsou si děti schopny uvědomit, co je na nich přitahuje. Tím, že tak v našem šetření učinily jen některé děti, se výzkumný vzorek podstatně snížil.

Zpětná vazba z administrace dotazníku potvrzuje, že děti tato práce skutečně zaujala a bavila. Kritickým místem je vytvoření vhodné atmosféry při administraci,

protože však administrátory byli studenti seznámení s cílem a smyslem takto pojatého dotazníku, byly problémy minimální.

Dotazník třetí s pracovním názvem „Obtěžování mezi dětmi“

Pro rok 2006 jsme zvolili dotazník se třemi položkami podpořenými návodnými kresbami. Děti se měly vyjadřovat vpisováním nebo vkreslováním do jeho jednotlivých polí. Otázky jsme nevztahovali k dítěti samotnému, byly formulovány pro třetí osobu, ačkoli jsme předpokládali sebeprojekci. Dotazník byl vytvořen v mutaci pro chlapce a dívky, mohl být proto anonymní.

Obsah dotazníku navazoval na výzkumné sondy z r.2002 a 2003, v jejichž rámci se v odpovědích dětí na otázku, čeho se bojí, jsou-li jen mezi sebou bez dozoru dospělého, ve volných odpovědích relativně často objevoval výraz „aby mě nikdo neobtěžoval“. Tehdy zadané otázky neumožňovaly bližší upřesnění. Pokusili jsme se proto zjistit, jaké konkrétní situace se za tímto výrokem mohou skrývat, jaké významy děti pojmu obtěžování přikládají. Zároveň jsme chtěli prověřit, jak děti vyjadřují pocity a myšlenky toho, kdo „je terčem obtěžování“, a jak by situaci řešily.

Dotazník byl uveden následujícím způsobem:

Ahoj, zajímá nás, jak byste vysvětlili, co se stalo klukovi/ dívce na obrázku a co byste mu/jí poradili.

Stránka byla rozdělena na čtyři pole, do tří z nich se měly děti vyjádřit. První pole zobrazovalo lehce sklíčenou postavu chlapce nebo dívky s rukama sepjatýma před břichem. Návodný text, kterým jsme se ptali na obsah pojmu obtěžování, zněl:

*Chlapec/ Dívka říká, že ho/jí někdo z dětí **obtěžoval**. Rozumíš, co se mu/jí všechno mohlo stát? Napiš to sem, nebo nakresli.*

Druhým obrázkem zobrazujícím tvář s lehce pokleslými víčky a ústními koutky jsme chtěli podpořit empatické vyjádření situace „obtěžovaného“.

Co asi cítí a co si asi myslí? Dopiš:

Třetí pole bylo prázdné, děti do něj měly napsat uvažované reakce na situace „obtěžování“- ptali jsme se takto na dovednost řešit tyto situace a na dovednost požádat o pomoc, neví-li si někdo rady sám.

Porad', co by se dalo dělat, aby byl/byla usměvavý/á jako na dalším obrázku. Napiš to, nebo nakresli.

Čtvrté pole bylo vyplněno toutéž tváří jako pole druhé, tentokrát však usmívající se. Do tohoto pole už děti nic nevpisovaly ani nekreslily, mohly však stejně jako obrázek s první tváří vybarvit.

Děkujeme Ti a přejeme, ať se Ti vše daří.

Metodologické poznámky k dotazníku „Obtěžování mezi dětmi“

Tento způsob dotazování přinesl řadu poznatků k metodologii používání těchto podob dotazníku. Děti byly opět zaujaty a nebyl problém s vyplňováním. Metodologickou otázkou zůstává problém míry návodnosti obrázků. V prvním poli – zkroušená postava - děti vesměs odpovídaly, jak jsme očekávali a získali jsme tak poměrně dobrou představu o obsahu pojmu obtěžování, které se odehrává mezi dětmi. Děti využívaly více verbální vyjádření než kresebné. U chlapeckých odpovědí je větší podíl kresebných vyjádření než verbálních v porovnání se vzorkem děvčat.

Také druhá položka dotazníku podporovaná neveselým výrazem obličeje přinesla očekávané odpovědi. U obou pohlaví se totiž nejčastěji vyskytovanou kategorizovanou odpovědí stal „smutek“ a „osamocení“. Otázkou je, zda by v jiném kontextu nepřevážil nad těmito kategoriemi odpovědí např. u chlapců „vztek“, který se objevil v spektru odpovědí výrazněji než u děvčat. Šíře odpovědí a více výrazů u většiny respondentů však tuto pochybnost oslabuje. Větším oříškem je interpretace „rad“ a „řešení“ ve třetím poli právě s ohledem na rozveselenou tvář v poli posledním, ke kterému má odpověď na třetí položku směřovat. U chlapců a dívek je totiž na prvním místě kategorie „rozveselit, věnovat se mu/jí, dát resp. dostat dárek, udělat něco, co ho nebo ji potěší“ a následně hned kategorie „jiný pozitivní zážitek“, který je dítěti samotnému dostupný („kino, hrát fotbal, něco si koupit ...“) nebo by mohl přijít od rodičů („rodiče mu něco dovolí, pojedou s rodiči někam...“) nebo z učení („dostat jedničku“).

Shrnutí

Domníváme se, že autenticita odpovědí dětí podpořená zaměřením jejich pozornosti na dané téma také pomocí obrázků, příběhem nebo simulací situace je hodnotou, která vyvažuje právě v metodě dotazníku případnou „plochost“ odpovědí na klasické otázky. Hlubší porozumění samozřejmě předpokládá využití dalších metod, zejména rozhovoru.

V uvedených souvislostech bychom chtěli připomenout nejzávažnější metodologické **obtíže** zadávání těchto typů dotazníků.

- Je-li výzkum realizován ve školním prostředí, vztahují děti své odpovědi k tomuto prostředí („Obtěžování mezi dětmi“), není-li jejich pozornost cíleně převedena jinde („Příběh, který by se mi líbil“). Platnost výsledků je proto takto omezena.
- Děti domýšlejí obrázky občas jinak, než předpokládáme. Při dobré instruktáži při zadávání lze ale toto riziko snížit.
- Důležitá je instruktáž pro administraci dotazníku. Je nutno zajistit, aby administrátoři shodně pochopili cíle výzkumu a podmíněnost jejich dosažení shodným postupem při zadávání dotazníku. To také připraví prostor pro následnou primární úroveň zpracování. Pro ilustraci uvádíme znění přípravy pro zadávání dotazníku zaměřeného na „obtěžování“, při níž bylo doporučeno následující uvedení:

„Co je to obtěžování? Každý tomu může rozumět jinak, každý může mít jinou zkušenost.

Já si myslím, že je to třeba tahání za vlasy, shazování věcí z lavice, posmívání, strkání, podráženi nohy.....(lze vyjádřit víc možností nebo jiné, odkázat na svou zkušenost z dětství), ale vy si třeba myslíte něco jiného. Nakreslete nebo napište do 1.obrázku, co je to podle vás. Můžete psát i přes obrázek. Stejně tak u druhého obrázku můžete psát i přes hlavu postavy. Do třetího obrázku napiš nebo nakresli svou radu, co se ti osvědčilo, co si myslíš, že by pomohlo...“.

- Kontextuální uvažování respondentů způsobuje problémy při hromadném vyhodnocování odpovědí na jednotlivou položku. Zařazení odpovědi do vyhodnocovací kategorie je začasné možné až v souvislosti s pochopením smyslu z celého dotazníku, dotazník má pro děti smysl právě jako celek. Hromadné vyhodnocování jednotlivin se tím však komplikuje.
- Zatím jsme nenalezli účelnější způsob zpracování než je kategorizace odpovědí. Protože podmínky našich šetření nabízejí vytvoření kategorií vždy pro jednotlivé třídy, je nutné vytvořit posléze kategorie obecnější zajišťující

následnou shodu pro celý výzkumný vzorek. Ne vždy lze totiž kategorie předem předvídat. Odpověď, která je v jedné třídě osamocená a vyžaduje vytvoření vlastní kategorie, může být v celku zastoupena s mnohem větší četností. Zpracování a interpretace výzkumu se tak stává časově velmi náročnou.

Mezi nejpodstatnější **klady** tohoto způsobu mapování terénu patří bezesporu bohatost a barvitost odpovědí, v nichž lze vysledovat základní významové tendence a obsahy. Lze tak zjistit, co je obecněji platné a co je specifické pro jednotlivé skupiny v rámci celku výzkumného vzorku – např. pro školní třídu, pro chlapce a dívky, pro jednotlivé ročníky apod. V této souvislosti se nabízí otázka velikosti výzkumného vzorku. Protože naše výzkumné sondy byly prováděny jako součást kurzu Pedagogický výzkum, jehož se účastní více než 80 studentů v roli administrátora dotazníku vždy v jedné školní třídě, získáváme vzorek při dostupném výběru o velikosti kolem 1500 respondentů. Pro postižení základních tendencí, o nichž můžeme předpokládat obecnější platnost a které jsou vyjádřeny nejlépe zřejmě formou kategorizace odpovědí, postačí zpracování přibližně třetiny až poloviny velikosti uvedeného vzorku – tedy přibližně 600-800 respondentů. Zpracování většího množství odpovědí už neproměňuje pořadí dvou až tří nejčastějších kategorií, roste pouze jejich absolutní četnost. Naopak zpracování takto velkého vzorku odpovědí umožňuje zachytit pestrost celého rozsahu významů a vytvořit si tak obraz o významovém celku a naopak vyloučit ty významy, které jsou skutečně pouze ojedinělé.

Umožňuje-li to téma výzkumu, je vhodné nabídnout možnost vyjádřit odpověď slovy nebo kresbou. Můžeme tak získat odpovědi i od dětí, které by mohly mít problémy s verbalizací nebo k ní nejsou v danou chvíli motivovány.

Co je metodologicky obtížné z hlediska hromadného zpracování dat, se jeví jako výhodné z hlediska diagnostického, např. pro akční učitelský výzkum. Proto jsou naše dotazníky konstruovány více méně jako pracovní listy. Nabízí se tu tedy možnost dále téma zpracovávat, začlenit do učebních činností apod. Naše zkušenosti ukazují, že učitelé mají ve většině případů zájem o zpracování údajů o své třídě, pokud je časová prodleva není příliš velká. Využije-li učitel možnost vztáhnout práci s dotazníkem – pracovním listem k vhodnému učivu, nabízí se tu příležitost ke srovnání pocitů a názorů jedince s názory nejen celé třídy, ale velkého počtu dětí. Navíc je známo, že děti oceňují, ptáme-li se na jejich život a životní zkušenosti jako „odborníků“, partnerů.

Závěr

Důvody pro využívání uvedených modelací dotazníku pro žáky ve vyšších ročnících 1. stupně základní školy nalézáme tři.

Za prvé z hlediska vlastního získávání výzkumných údajů. Za podmínky respektování uvedených kritických bodů se dá předpokládat poměrně dobrá validita odpovědí. Je možno získat relativně přesný obraz o významových obsazích dětského vnímání světa.

Za druhé z hlediska diagnostiky dětského vnímání ve vztahu k navozeným problémům a tématům v rámci reflexe učitelské práce.

Za třetí z hlediska výuky studentů učitelství pro využívání technik pedagogických výzkumů a pro získání zkušeností, jak porozumět světu dětí, jak jejich odpovědi interpretovat, jak těmto interpretacím rozumět. To může být jedním ze způsobů, jak posilovat výzkumné a reflektivní kompetence učitele.

Kontakt:

PhDr. Helena Hejlová
katedra primární pedagogiky PedF UK Praha
Rettigové 4,
116 39 Praha 1

helena.hejlova@pedf.cuni.cz